

Odziv Preroda - Stranke Vladimirja Prebiliča na predlog Zakona o interventnih ukrepih za razvoj Slovenije

Uvodno stališče

V stranki Prerod predlogu Zakona o interventnih ukrepih za razvoj Slovenije (v nadaljevanju: interventni zakon) **nasprotujemo**.

Menimo, da gre za zakon, ki na račun domnevne nujnosti in hitrosti političnega delovanja posega v temeljna načela kakovostnega zakonodajnega postopka, socialnega dialoga in predvidljivosti pravnega reda.

Ob tem se zavedamo, da Slovenija potrebuje ukrepe za večjo gospodarsko konkurenčnost, razvojno naravnano davčno politiko in razbremenitev dela. Konkretno predloge smo v svojem [programu](#) predstavili tudi sami.

Vendar mora biti vsaka resna reforma pripravljena premišljeno, pregledno in v sodelovanju s socialnimi partnerji ter strokovno javnostjo.

Predlagani zakon v trenutni obliki po naši oceni teh standardov ne dosega.

1. Neustreznost postopka sprejemanja zakona

1.1 Nepregledno združevanje več vsebinsko nepovezanih področij

Predlog zakona v enem samem interventnem aktu združuje številna vsebinsko različna področja – od davčne politike do socialnih vprašanj, delovnopравnih ureditev in drugih sistemskih sprememb.

Tak pristop:

- zmanjšuje preglednost zakonodajnega postopka,
- otežuje ali celo izključuje strokovno razpravo,
- onemogoča kakovostno presojo posledic posameznih ukrepov
- ter ustvarja vtis, da želijo predlagatelji pod oznako »interventnosti« mimo običajnih postopkov sprejeti širše sistemske spremembe.

Na to so opozorili tudi številni deležniki, vključno z Zakonodajno-pravno službo DZ, reprezentativnimi sindikalnimi centralami, ZZZS.

1.2 Omejevanje javne razprave in socialnega dialoga

Prerod posebej opozarja na problematično prakso omejevanja časa za javno razpravo in izključevanja ključnih deležnikov iz priprave rešitev.

Pri zakonih, ki pomembno posegajo v pravice zaposlenih, davčno politiko, socialno državo oz. storitve iz tega naslova in dolgoročne javnofinančne obveznosti, bi moral biti socialni dialog temelj postopka, ne pa njegova formalnost.

Slovenija ne potrebuje politike izvršenih dejstev, temveč politiko sodelovanja. Za to imamo vzpostavljen ESS, dialog pa je nujen tudi z drugimi relevantnimi reprezentativnimi organizacijami.

1.3 Interventna zakonodaja kot način vladanja

Interventni postopki imajo svoje mesto v izrednih okoliščinah. Ne smejo pa postati orodje za trajno spreminjanje sistemskih rešitev brez ustreznih analiz, javne razprave in političnega konsenza.

V Prerodu ocenjujemo, da niso vsi predlagani interventni, temveč predstavljajo trajne sistemske posege, ki bi morali biti obravnavani ločeno in po rednem zakonodajnem postopku.

2. Vsebinski pomisleki glede posameznih ukrepov

2.1 Razvojna in socialno pravična davčna politika

V Prerodu podpiramo razbremenitev dela, posebej srednjega razreda, ki danes nosi velik del davčnega in razvojnega bremena države. Predlagani interventni zakon pa to skupino znova pozablja in se ukvarja z razbremenjevanjem tistih z najvišjimi prihodki.

Predlagane rešitve po naši oceni:

- niso dovolj ciljno usmerjene,
- povečujejo tveganje za poglobljanje neenakosti
- in nimajo dovolj jasnih učinkov na produktivnost, inovacije ter dolgoročni razvoj.

Davčna politika ne sme postati tekmovanje v vsečnih kratkoročnih ukrepih brez jasnega razvojnega koncepta.

Temelj stabilnih javnih financ je davčni sistem, ki je pravičen, pregleden in enostaven. Poleg obstoječih štirih javnih blagajn (državnega proračuna, zdravstvene, pokojninske in lokalne blagajne) predlagamo ustanovitev razvojne blagajne, ki bo namenjena financiranju prebojnih projektov. Kot strateške za našo prihodnost bo te projekte pripravila in opredelila država. Nova blagajna bi na eni strani združevala obstoječe vire, na drugi pa predvsem povečala učinkovitost porabe teh virov ter konsolidacijo porabe.

2.2 Stališče glede t. i. »socialne kapice«

Prerod zagovarja drugačen pristop od predlagane splošne socialne kapice.

V našem programu smo predlagali model **intervalne razvojne kapice**. Gre za razbremenitev dela z uvedbo intervalne razvojne kapice, kjer se davčna stopnja zniža za bruto prejemnika med 3.000 in 8.000 €/mesec

Cilj tega predloga je:

- postopna razbremenitev srednjega razreda, ki v aktualnem sistemu ni upravičen do nikakršnih olajšav oziroma vse javne storitev plačuje v polnem obsegu (npr. vrtec ipd),
- spodbujanje visoko kvalificiranega dela,
- ohranjanje vzdržnosti javnih financ
- ter preprečevanje prekomernega razbremenjevanja najvišjih dohodkov.

Menimo, da mora biti vsak sprejet ukrep:

- razvojno utemeljen,
- fiskalno vzdržen,
- socialno pravičen
- in usmerjen predvsem v krepitev srednjega sloja.

Splošna socialna kapica brez ustreznih varovalk po naši oceni odpira preveč vprašanj glede:

- prihodkov pokojninske in zdravstvene blagajne,
- dolgoročne stabilnosti socialne države
- ter pravične porazdelitve bremen.

2.3 Znižanje DDV v korist ljudem in ne trgovcem

V Prerodu podpiramo premišljene ukrepe za znižanje življenjskih stroškov ljudi, med drugim tudi ciljno usmerjeno znižanje DDV pri osnovnih življenjskih dobrinah.

Takšne ukrepe smo predvideli tudi v našem programu, saj menimo, da lahko ob ustrezni zasnovi pomagajo razbremeniti gospodinjstva, posebej srednji sloj in socialno ranljive skupine.

Vendar pa mora država pri vsakem znižanju DDV nujno zagotoviti učinkovite varovalke in nadzor, da se davčna olajšava dejansko prelije v nižje cene za potrošnike, ne pa v višje marže trgovcev ali drugih deležnikov v verigi. Teh ukrepov pa v predlaganem zakonu ne prepoznavamo.

Izkušnje iz številnih držav kažejo, da brez ustreznega spremljanja cen in tržnih praks del učinkov davčnih razbremenitev pogosto ostane pri trgovskih sistemih, medtem ko imajo potrošniki bistveno manj koristi od napovedanih ukrepov.

Zato v Prerodu zagovarjamo:

- jasno časovno in vsebinsko opredeljene ukrepe,
- transparentno spremljanje cen,
- vključitev pristojnih regulatorjev in varuhov konkurence
- ter redno preverjanje, ali se učinki znižanja DDV dejansko poznajo pri končnih cenah.

Davčne razbremenitve morajo služiti ljudem in izboljšanju njihove kupne moči, ne pa zgolj dodatnemu povečevanju dobičkov v posameznih sektorjih.

2.4 Znižanje dohodnine od najemnin

V Prerodu podpiramo ukrepe, ki bi prispevali k večji dostopnosti stanovanj in spodbudili oddajanje stanovanj v dolgoročni najem. Tudi pri obdavčitvi najemnin menimo, da je smiselno iskati bolj uravnotežene in razvojno usmerjene rešitve, ki bi zmanjšale administrativne ovire ter spodbudile legalno oddajanje nepremičnin.

Vendar pa mora biti vsak ukrep oblikovan tako, da koristi predvsem najemnikom, s ciljem zagotavljanja večje ponudbe dostopnih stanovanj in stabilizacije stanovanjskega trga, ne pa zgolj povečevanju donosnosti nepremičninskih naložb brez širšega družbenega učinka.

Prerod zato opozarja, da zgolj znižanje obdavčitve najemnin samo po sebi še ne pomeni nižjih najemnin ali bolj dostopnega stanovanjskega trga.

Brez ustreznih varovalk obstaja tveganje, da bodo koristi ukrepa ostale predvsem pri lastnikih nepremičnin, medtem ko bodo najemniki še naprej soočeni z visokimi cenami in omejeno ponudbo.

Zato zagovarjamo:

- povezovanje davčnih olajšav z dolgoročnim oddajanjem stanovanj,
- spodbujanje dostopnih najemnih modelov,

- večjo pravno varnost tako za najemnike kot lastnike
- ter aktivno stanovanjsko politiko države in občin.

Ob iskanju dolgoročnih rešitev pa te vidimo predvsem v uvedbi državne sheme najemnih stanovanj z možnostjo odkupa preko stroškovne najemnine. Kot zgled pa nam lahko služi tudi dunajski model socialnih najemnih stanovanj z gradnjo javnega najemnega fonda z dolgoročnimi najemnimi razmerji.

Stanovanjska politika mora biti usmerjena predvsem v izboljšanje dostopnosti bivanja za študente, mlade, družine in srednji razred.

2.5 Premišljeni ukrepi za področju zdravstvene dejavnosti

V Prerodu menimo, da zdravstveni sistem potrebuje reforme, vendar morajo biti te pripravljene premišljeno, strokovno in v dialogu z vsemi ključnimi deležniki oz. uporabniki sistema.

Zato smo posebej zadržani do vključevanja pomembnih sprememb Zakona o zdravstveni dejavnosti v interventni zakon, brez ločene in poglobljene javne razprave. Zdravstvo je eden najbolj občutljivih podsistemov države. Nepremišljeni ali ideološko motivirani posegi lahko hitro povzročijo dodatno destabilizacijo sistema, kadrovske težave in slabšo dostopnost zdravstvenih storitev za ljudi.

V Prerodu podpiramo:

- krepitev javnega zdravstva,
- dostopnost zdravstvenih storitev,
- transparentno delovanje izvajalcev
- ter jasno ločevanje javnega interesa od zasebnih dobičkov tam, kjer gre za porabo javnih sredstev.

Hkrati pa menimo, da mora biti vsaka ureditev ustavno vzdržna, izvedljiva v praksi, realna glede na razpoložljive kadrovske vire in pripravljena na podlagi strokovnih analiz, ne političnih obračunov.

Tudi odločbe Ustavnega sodišča pri dosedanjih spremembah Zakona o zdravstveni dejavnosti kažejo, da so bili nekateri ukrepi pripravljene preširoko oziroma nesorazmerno. Sodišče je sicer pritrdilo legitimnemu cilju krepitve javne zdravstvene službe, hkrati pa opozorilo, da mora država uporabljati sorazmerne in ustavno skladne ukrepe.

Prerod zato zagovarja:

- postopno in strokovno usklajeno prenovu zdravstvenega sistema,

- boljše upravljanje javnih zdravstvenih zavodov (kot rešitev predlagamo Lex specialis za javne zdravstvene zavode),
- učinkovitejšo organizacijo dela,
- administrativno razbremenitev zdravstvenega osebja
- ter ustvarjanje pogojev, zaradi katerih bodo zdravstveni delavci ostajali v javnem sistemu ne zgolj zaradi administrativnih prepovedi.

2.6 Nezaostne analize učinkov

Pri več predlaganih ukrepih pogrešamo:

- jasne finančne izračune,
- dolgoročne projekcije učinkov,
- primerjalne analize
- ter ocene vpliva na posamezne družbene skupine.

Država ne sme sprejemati pomembnih sistemskih sprememb brez jasnega odgovora na vprašanje kdo bo ukrepe dolgoročno financiral in kakšne bodo njihove posledice za javne storitve.

2.7 Skrb za javne storitve in socialno državo

Prerod opozarja, da mora Slovenija (p)ostati država:

- dostopnega javnega zdravstva,
- delujočega sistema dolgotrajne oskrbe,
- kakovostnega javnega šolstva,
- učinkovite socialne varnosti
- in solidarnega pokojninskega sistema.

Vsaka davčna reforma mora zato hkrati odgovarjati tudi na vprašanje stabilnega financiranja in dolgoročne vzdržnosti javnih sistemov.

V času staranja prebivalstva in povečanih pritiskov na zdravstveni ter pokojninski sistem si Slovenija ne more privoščiti nepremišljenih posegov brez dolgoročne strategije.

3. Kakšen pristop zagovarja Prerod?

V Prerodu zagovarjamo:

- **Razvojno usmerjeno razbremenitev dela**, posebej za srednji razred, mlade strokovnjake in poklice z visoko dodano vrednostjo.

- **Postopne in premišljene reforme**, pripravljene na podlagi analiz, v dialogu s stroko, gospodarstvom in sindikati ter z jasno oceno učinkov.
 - Ravno za to smo predlagali oblikovanje **UMAR-ja 2.0**, kot neodvisnega, zakonsko jasno definiranega in strokovno avtonomnega organa, v katerega dnevna politika ne mora posegati. Njegova naloga bi bila, da z uporabo naprednih tehnologij in metodologij dela zagotavlja podporo pri upravljanju države z zagotavljanjem predvidljivosti, stabilnosti in strokovnosti. Pridobival in analiziral bi ključne podatke o gospodarstvu, javnih financah, demografiji, zdravstvu, energiji, prostoru in okolju ter z njimi oblikoval različne možne strateške modele, simulacije in strateške napovedi prihodnjega razvoja države. Vsak zakon bi moral prejeti obvezno UMAR 2.0 oceno vplivov, ki bi bila javno dostopna in predstavlja podlago za strokovno, politično in, kjer je potrebno, tudi širšo družbeno razpravo.
- **Krepitev produktivnosti in dolgoročnih učinkov namesto kratkoročnega populizma**. Slovenija dolgoročno ne bo konkurenčna zaradi nižjih prispevkov samih po sebi, temveč zaradi višje dodane vrednosti, znanja, ki vodi do inovacij, učinkovite države in stabilnega ter predvidljivega poslovnega okolja.
- **Stabilno in predvidljivo poslovno okolje**, saj gospodarstvo potrebuje predvidljivost, ne pa stalnih interventnih posegov in hitrih sprememb pravil. Prav zato menimo, da bi morala vlada ključne reforme pripravljati vključujoče, pregledno in dolgoročno odgovorno.